

Просторова структура індустрії культури Китаю: виклики і рішення

АНОТАЦІЯ. Статтю присвячено дослідженню реформи просторової структури культурних (креативних) галузей промисловості Китаю. Увага приділяється просторовим аспектам переходу креативної індустрії до ринкової економіки. Здійснено огляд основних наукових підходів до вивчення проблем регіональної структури і особливостей регіонального розвитку, а також досягнень теорій регіоналістики, економічної агломерації, галузевої кластеризації. Проведено дослідження еволюції наукової думки китайських вчених у таких сферах, як вплив просторового планування індустрії культури на регіональний розвиток, управління креативними галузями промисловості Китаю, подолання розривів у економічному розвитку регіонів. Підкреслюється актуальність дослідження проблематики наукового планування розвитку регіональної культурної галузі. Автор висвітлює еволюційні процеси у креативній індустрії Китаю в останні десятиріччя з фокусуванням на історико-правових аспектах, а також її зростаючу роль в соціально-економічному розвитку країни на тлі подібних процесів у високорозвинених країнах. Досліджено поступову трансформацію форм, а також особливості діяльності організацій, що діють у креативній промисловості Китаю. Кризь призму перетворення таких організацій на підприємницькі у статті розкриваються процеси створення таких функціональних регіонів, як пояси, зони, бази, а також кластери. Висвітлюється роль кластерів у розвитку креативної індустрії Китаю. Доводиться, що інтеграційні процеси у даній індустрії забезпечили сприятливі умови для поступової конвергенції культури, економіки, ринку й технологій, та призвели до підвищення рівня регіональної продуктивності, інновацій, масштабів виробництва, в кінцевому результаті формуючи передумови для отримання підприємствами, що діють у креативній галузі, переваг від синергії, а також більш простого доступу до факторів виробництва. Автор наводить характеристики неоднорідності процесу реформування просторової структури креативних галузей у різних регіонах Китаю. У статті відзначається, що функціональні регіони забезпечують міжрегіональний (із Сходу на Захід) відтік культурних продуктів та послуг, приплив капіталу та людських ресурсів. Проводиться огляд ключових тенденцій розвитку креативних галузей промисловості Китаю та стверджується, що подальша диференціація просторової структури культурної галузі є неминучою. Окреслюється важливість створення таких елементів поясів культурної індустрії Китаю, як національні демонстраційні бази, зокрема в умовах інтенсифікації процесів урбанізації. Автор підкреслює, що зміни ринкових форм, технологічних можливостей та поява нових промислових форматів роблять регіональні культурні галузі більш досконалими. Доводиться, що, незважаючи на падіння виробництва внутрішнього регіонального продукту, розміщення елементів виробництва культурних товарів та послуг у структурі креативної індустрії демонструє швидке зростання, забезпечуючи зменшення нерівності між регіонами.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: регіоналістика індустрії культури, реформа просторової структури, функціональний регіон, регіональна продуктивність, регіональна нерівність.

¹ **Величко Валентин Вікторович** — кандидат економічних наук, доцент, радник ректора з міжнародних питань Національної академії образотворчого мистецтва та архітектури, науковий керівник Міжнародної асоціації досліджень культурної індустрії. Сфера наукових інтересів: регіоналістика, креативна індустрія, китаєзнавство. Електронна адреса: valentyu.victorovych@ukr.net.

Вступ

Реформа регіональної економіки в сфері культури та розвиток культурної галузі суперечать один одному. Протягом десятиліть регіональна економіка в питаннях культури не була в пріоритеті економічної системи. Реформа спиралася на об'єднані ресурси центру та регіонів та проводилася відповідно до п'ятирічних планів, директив, рішень тощо.

З тих пір реформа просторової структури зосереджена на переході галузей культури до ринкової економіки, продажу (замість розподілу) культурних продуктів, перетворенню функціональних культурних регіонів (поясів, зон, баз, кластерів тощо) на просторові платформи, що формуються за правилами ринку для державних підприємств та приватних суб'єктів господарювання.

Економічна реформа посприяла трансформації організацій у культурній галузі відповідно до ринкових реалій. Організації у сфері культури поступово перетворювалися на компанії, які несуть відповідальність за свої прибутки та збитки. Їх існування в культурних кластерах дало можливість забезпечити взаємовигідну конвергенцію культури, економіки, ринку та технологій. Потреби культурних кластерів зумовили створення функціональних регіонів на основі ефекту агломерації. Вони стали «плавильним котлом», в якому всі існують у спільному економічному просторі, виробляючи культурні продукти для ринку.

Така агломерація та інтеграція забезпечили надання для культурних кластерів переваг завдяки вищому рівню регіональної продуктивності, появі більш спеціалізованих та удосконалених культурних продуктів, розвитку виробництва на основі знань тощо. Традиційна культура шляхом візуальної, символічної або текстової трансформації зможе набутися новий інноваційний формат та сучасний імідж.

Компанії, зосереджені в культурних кластерах, розташовані в них або пов'язані з ними, дістають можливість користуватися масштабами виробництва, інтеграційним ефектом, перевагами синергії та простішим доступом до деяких факторів виробництва, серед яких капітальні інвестиції, людські ресурси, сучасна інфраструктура, бізнес-інформація, національні та світові ринки збуту тощо. Замість прямого управління та перерахування коштів до бюджету уряди всіх рівнів повинні надавати їм кращі державні послуги, фінансові, користувацькі та фіскальні стимули, включаючи податкові канікули та звільнення від сплати інших зборів.

Починаючи зі східного регіону, швидке зростання та розвиток кластерів поширюється на центральні та західні області. Будучи менш залежними від капітальних вкладень, сировини, споживання енергії, порівняно зі звичайними промисловими, культурні кластери краще

сприяють мультирегіональному (зі сходу на захід) потоку високоякісних товарів, послуг та притоку творчих людських ресурсів. На тлі поступового спаду регіонального виробництва внутрішнього продукту, культурні кластери демонструють швидке зростання, спричиняючи зменшенню нерівності, шкідливої конкуренції та прихованого поділу між регіонами.

З розвитком інформатизації, інтернет-технологій та покращенням рівня життя людей культурна галузь стала новим напрямом бурхливого розвитку регіональної економіки. Культурна галузь — це нова галузь економіки, що розвивається та в сукупності представляє глобальну тенденцію сучасного економічного, соціального й культурного розвитку. Її роль в соціально-економічній системі розвинених країн виглядає все більш знаковою, що трансформувалась в найбільш динамічну серед інших галузей економіки та здобула статусу основоположної.

Грунтуючись на зазначених тенденціях, культурна галузь Китаю стрімко розвивалась: у 2004 р. додана вартість галузі становила 344 млрд юанів, або 2,15% ВВП; у 2017 р. цей показник підвищився до 3,5 трлн, що вже становило 4,29% ВВП. Середньорічний темп приросту перевищив 20%. Маючи вищу, ніж у будь-якій іншій галузі швидкість розвитку, зростаючий обсяг обороту культурних галузей перетворилися на стратегічні галузі національної економіки². Деякі статистичні дані ЮНКТАД показують, що експорт та імпорт культурних продуктів та послуг у Китаї зростають із року в рік.

Серед важливих цілей та напрямів державної та урядової регіональної політики є: створення законодавчої бази та виконавчої платформи просторової реформи культурної галузі, макроекономічного контролю та координації. У той час як органи місцевого самоврядування вивчають шляхи впровадження реформ на регіональному рівні та забезпечують швидку побудову та безперебійне функціонування основних просторів — поясів, зон, баз та культурних кластерів.

Методи та практика

Слово «структура» походить від латинського «struere», що означає «будувати», «налаштовувати» і має значення «організована річ»³. Існування просторової структури культури економіки обумовлено тим, що простір складається з сукупності галузей, які займають певні регіональні чи міські локації.

² “China’s cultural industry expands faster in 2017” // Xinhuanet. — 2018. www.xinhuanet.com/english/2018-01/31/c_136939098.htm

³ Bernard Elissalde, *Therese Saint-Julian*. Spatial structure. *Hipergeo*, <http://www.hypergeo.eu/spip.php?article210>

Дослідження та вивчення регіональної економічної структури та розвитку в сучасному Китаї ґрунтуються на досягненнях регіональної науки, основи якої були закладені німецькими вченими ще до початку Другої світової війни, а потім — У. Ізардом (1919–2010), який є широко визнаним засновником регіональної науки. Завдяки його зусиллям основою науки стали аналіз промислового комплексу, теорія агломерації та теорія регіонального розвитку, зв'язки між такими чинниками, як розташування, розміщення, міграція та землекористування стали наріжними каменями науки⁴.

Дослідження просторової структури культурних галузей базуються на теорії економічної агломерації У. Ізарда та факторах, внаслідок чого певна культурна галузь, що розташована в конкретному місці, переміщується вздовж або навіть вперед до того, як відбуваються продуктивні зміни в інших галузях. Він допоміг зрозуміти, яким чином переміщення промисловості впливає на регіон чи як внутрішня творча міграція людських ресурсів впливає на регіональну економічну діяльність.

Допоміжним інструментом для цього документа є теорія промислової кластеризації, що виникла три десятиліття тому як центральне питання дослідження економічної структури. Крім інших, П. Кругман (1991), М. Портер (1990), А. Скотт (1988) також зробили основні внески для завершення опису теорії. Вони сконцентрували увагу на аналізі потенційного масштабування економіки та перевагах ефективності галузевої кластеризації.

Завдяки їм теорія галузевих кластерів широко використовувалась у дослідженні структури економіки. Наприклад, вони звернули увагу на те, що кластеризація виступає як взаємодія підприємств подібної чи найближчої галузі (галузі культури) та створює конкуренцію між ними та всередині них. Теорія індустріальної кластеризації також включає роль мереж між різними частинами окремого кластеру⁵. Тому в статті викладені переваги агломерації організацій (муніципальних урядів та університетів) та фірм, у межах та поза кластерами, та структурне значення агломерації кластерного типу.

Оскільки просторова структура є досить широкою базою для досліджень та може призвести до аналітичного перекриття, плутанини та дублювання, автор звертає увагу на основні структурні елементи — пояси культурної економіки, зони, функціональні регіони, демонструючи основи, індустріальні парки та кластери (далі — зони та кластери). Завдяки цьому простіше визначити особливості різних по-

⁴ Isard Walter, Schooler Eugene. 1959. Industrial Complex analysis, agglomeration economies and regional development. *Journal of Regional Science*, 1 (2): 19-33.

⁵ Paul Belleflamme, Jacques François Thisse. An Economic Theory of Regional Clusters. *Journal of Urban Economics*. — 2000. № 48 (1): pp.158-184.

глядів та гіпотез щодо регіональної економіки в галузі культури, регіонального розвитку, трансформації ринку та переваг зон та кластерів на макро- та мікрорівнях відповідно. Процес агломерації в зонах та кластерах є економічно мотивованим. Правова база (закони та нормативні акти, регіональні стратегії, тощо), яка лежить в основі зонової та кластерної політики уряду відіграє активну роль у вирішенні проблем, з якими стикаються планування та ефективність культурних галузей.

Оскільки реформування культурної економіки Китаю розпочалося пізніше за реформування інших галузей, відповідні теоретичні дослідження також ідуть із запізненням, а культурна галузь передбачає багато складних сфер, якими потрібно керувати у значенні різних дисциплін (географія, соціологія, управління культурою, мистецтвознавство тощо). Але в цьому документі використовується здебільшого набір інструментів регіональної економіки для аналізу структури культурних галузей та обговорення її регіональної організації та її правових особливостей.

Історико-правові питання. До 1990-х років в Китаї не існувало поняття «галузь культури». Однак з того часу ця галузь стала важливою для уряду Китаю на всіх рівнях. Це дотепер відіграє ключову роль у сприянні розвитку галузі. У 2000 р. «Пропозиція Центрального комітету Комуністичної партії Китаю щодо формування десятого п'ятирічного плану національного економічного та соціального розвитку» вперше торкнулася розвитку культурних галузей. У 2009 р. був виданий «План оновлення галузі культури», який ознаменував піднесення культурної галузі Китаю до рівня національної стратегічної галузі. У 2013 р. на Третньому пленарному засіданні 18-го ЦК КПК було запропоновано створити сучасну надійну культурну ринкову систему, що ознаменує трансформацію культурної галузі Китаю з метою досягнення динамічних цілей розвитку. У 2017 р. 19-й Конгрес КПК детальніше зупинився на «культурній побудові» нової епохи. Парламентські директиви та урядові плани щодо культурної галузі були видані для реалізації такої політики. Загалом ці та інші нормативні документи створили законодавчу та виконавчу платформи для реформи галузей культури, таким чином регулюючи побудову їх просторової структури. Через рішення партії, парламенту та уряду, аналіз та дослідження, місцеві органи влади пройнялись «духом реформи», визначивши власні цілі та шляхи її здійснення на регіональному рівні.

Деякі результати. Групи дослідницьких завдань з Дослідного центру розвитку Державної ради, Інституту макроекономічних досліджень Державної комісії з планування, Китайської академії соціаль-

них наук внесли свій вклад у теорію та практику просторової структури галузей культури в цілому та зробили прикладною для застосування на території всього Китаю. Вона тісно пов'язана з регіональною структурою, яку дослідив академік КАС Лу Дадао у книзі «Теорія та практика регіонального розвитку Китаю». Наприкінці 1970-х він узагальнив та оцінив стратегію використання земельних ресурсів та регіонального розвитку Китаю та наслідки його впровадження з моменту початку реалізації економічної реформи та політики відкритості. Академік виклав фактори, що впливають на зростання основних етапів розвитку Китаю за останні 20 років, і значною мірою просунув теорію розподілу продуктивності та регіонального розвитку, які відіграють ключове значення в аналізі просторової структури галузей культури⁶.

Створені ними основи є корисними для з'ясування масштабів, структури та еволюції регіональної структури Китаю та розробки парадигм і принципів його побудови та продуктивності. Що стосується просторової структури культурної економіки, вони окреслили її основні теоретичні та практичні питання, фактори та регіональні закономірності. Ми можемо відстежувати зростання просторових факторів, що впливають на більшість культурних галузей, включаючи креативні.

Науковцями з китайських університетів було розроблено методологію застосування регіональних досягнень науки у дослідженнях галузі культури. Монографія Ши Хонліана та Чен Кая присвячена новій прикладній економічній субнауці «регіональна економіка культури»⁷. Їх дослідження можуть спонукати інших науковців розкрити просторові аспекти культурних ресурсів та конотації культурних галузей у рамках зон та кластерів. Завдяки висновкам цих авторів можна дізнатися, як культурне виробництво та споживання, культурний попит та пропозиція, культурний ринок та продукція співвідносяться між собою та як поширюється на регіони у вигляді поясів та зон культурного господарського виробничого ланцюга. Ланцюг виробництва та збуту, особливо його зовнішні недоліки, має набагато вужче просторове значення, оскільки Інтернет та комп'ютерні технології мають менше обмежень, ніж старі галузі промисловості. Все більшу цінність набувають регіональні культурно-економічні дослідження, оскільки вони розкривають вплив регіональної культури на регіональну економіку. Серед них детально проаналізовано різні регіональні культурні особливості та моделі регіонального економічного розвитку Східного, Центрального, Західного та Північно-Східного Китаю. Особливу увагу приділяють дельтам Бохай, річки Янцзи та дельті річки Перл. Ці регіо-

⁶ Lu Dadao. Theory and Practice of China's Regional Development (in Chinese). Science Press. — 2006.

⁷ Shi Hongliang, Chen Kai. On Regional Culture Economy (in Chinese). China Economic Press. — 2016.

ни, що мають швидкий економічний розвиток, демонструють глибокий вплив регіональної культури на регіональну економіку.

Дослідження питань регіональної нерівності Китаю та його вплив на просторову структуру галузей культури зробили Ван Сяолу та Фан Ганг. Їхні висновки важливі для виявлення просторових суперечностей зростання галузей культури⁸. Можна побачити, що регіональні відмінності в культурній галузі Китаю очевидні, показуючи градієнтну схему «Схід високо, Захід низько». Однак уже впроваджена на практиці модель «Регіон культурної галузі» містить зростаючу позитивну просторову кореляцію та сильну просторову агломерацію. З огляду на економіку агломерації та промислову політику, регіональні відмінності в галузях культури можуть зменшитися через просторовий ефект у регіоні. Це призводить до невілювання відмінностей культурної галузі між регіонами. Загалом, розвиток регіональної культурної галузі дозволив регіонам досягти конвергентного впливу.

Хао Ін, Сінь Цінцюан та Лю Сін торкнулися впливу регіональних відмінностей на інвестиції та економічне зростання підприємств. У цей час Хонг Цзінь, Ю Вентао, Го Сюмей, Чжао Дінгтаоїн у своїх публікаціях представили, як нові галузі культури заохочують регіональні інновації та викликають зростання продуктивності праці⁹. На основі досліджень науковців ми можемо додатково вивчити міжрегіональні контрасти, дослідити спосіб агломерації культурної галузі на економічне зростання регіонів та її конкурентоспроможність. Ознайомлення з поточною ситуацією та характеристиками агломерації культурної галузі можливо у процесі використання регулярно обчислених та опублікованих індексів концентрації галузі, індексу ентропії місцевості тощо. Існують конкретні просторові економетричні дані для пошуку кореляції між показниками промислової агломерації та регіональним економічним зростанням та порівняльного аналізу часовий вимір та регіональний вимір.

Ху Хуїлін здійснив всебічне висвітлення регіональної стратегії культурної галузі та її просторового планування¹⁰. Основуючись на його дослідженнях ми можемо припустити, що раціоналізація культурної галузі є основою для оптимізації стратегій регіонального розвитку та розподілу ресурсів. Аналіз просторового плану культурної галузі Китаю та його просторової структури може допомогти побудувати раціональну модель оцінки просторового розподілу культурних галузей. На основі економетричних інструментів, оцінка раціоналізації прос-

---

⁸ Wang Xiaolu, Fan Gang. Analysis on the Regional Disparity in China and the Influential Factors (in Chinese). *Economic Research Journal*. — 2004. — No. 01: pp.89-92.

⁹ Hao Ying, Xin Qingquan, Liu Xing. Regional Differences, Enterprise Investment and Economic Growth (in Chinese). *Economic Research Journal*. — 2014. No. 03: pp. 21-25.

¹⁰ Hu Huilin. About regional cultural industry strategy and spatial layout (in Chinese). *Shandong Social Science*. — 2006. 02: pp. 44-56.

торового планування показує, що раціональність просторового розподілу культурної галузі Китаю в цілому виражена, однак має загальний невисокий рівень. Можливо, через те, що внутрішні фактори культурної галузі недостатньо узгоджені, соціальні вигоди та фактори економічного розвитку не збігаються між собою, тощо. Рівень раціональності просторового розподілу міжрегіональної культурної галузі серйозно розділений, оскільки Східний макрорегіон має найвищий рівень раціональності, Центральний — нижчий рівень, а Західний — найнижчий. Загальновідомі традиційні культурні провінції та міста в оптимізації простору культурної галузі завжди займали провідні позиції.

Виклики та рішення

Згадані вище та багато інших результатів реформування просторової структури демонструють нам деякі виклики, що стоять перед науковцями та практиками культурної галузі, коли вони шукають рішення для існуючих проблем. Деякі з них можуть бути обговорені, як описано нижче.

Перш за все, регіональна культурна економіка — це результат всебічного розвитку регіональної економіки та культури. Історичні протиріччя між існуванням регіональної культурної економіки та розвитком культурної галузі є основною ознакою діяльності галузі. Це також свідчить про існування парадигми формування регіональної культурної економіки та культурної галузі. Зазначене також може слугувати основним принципом розвитку регіональної культурної галузі, коли перед нами стоїть завдання здійснити наукове планування розвитку регіональної культурної галузі відповідно до просторового плану культурної галузі. Завданням парадигми розвитку ресурсів культурної галузі Китаю є подвійний градієнт у часі (до і після реформи) та подвійний нахил у просторі (зростання ефективності розташування чи зниження). У той же час спостерігається тенденція до взаємного протистояння (уряд проти ринку) під керівництвом уряду та керованою ринком. Ці особливості визначають не лише суперечливий рух просторових характеристик планування регіональної культурної індустрії Китаю сьогодні, але й стратегічний вибір планування регіональної культурної індустрії в Китаї в майбутньому.

Ми не можемо недооцінювати важливість ресурсних цінностей, оскільки це логічна відправна точка в структурі культурної індустрії Китаю. Внутрішня динамічна система культурної індустрії та її функціональний механізм складаються зі структури ендаументів плюс стратегії порівняльних переваг та інституційних інновацій. Стратегія порівняльної переваги — це ефективний спосіб модернізації структу-

ри культурної індустрії. У той же час інституційні інновації забезпечують важливу інституційну гарантію трансформації та модернізації культурної галузі Китаю. Доступність, конкурентоспроможність та інституційні інновації виступають стабільною структурною системою на глибокому рівні та новою аналітичною базою для вивчення еволюції структури культурної індустрії Китаю, її трансформації та вдосконалення¹¹.

Також слід урахувати історичний фактор, оскільки регіональна структура економіки Китаю пережила еволюцію та розвиток від сільськогосподарських до промислових регіонів та від промислових міст до сучасних міст із культурними кластерами. Основними явищами еволюції та розвитку будь-якого міста є структурні зміни міської промислової економіки. У свою чергу, вони призвели до кардинальних змін у просторовій структурі міст. Відбулося нагромадження культурної галузі в центральних частинах міст у вигляді міжрегіонального культурного капіталу, що змінило функцію центрального міста та міську форму єдиного центру, як це було раніше. Натомість виникла мультицентрова міська форма, яка змінила щільність населення міжнародних творчих мегаполісів, порядок використання земель, зайнятості та соціальну поведінку¹².

Досліджуючи історичний контекст виникнення та розвитку культурної галузі, можна зробити висновок, що вона також має певний довгохвильовий цикл. Теорія хвильового циклу Шумпетера та ін. може бути використана для аналізу та пояснення нерівномірного процесу культурної галузі. На циклічне коливання розвитку культурної галузі має вплив довга хвиля економіки. По суті, вона формується рядом технологічних винаходів та інновацій, спричинених науково-технічною революцією та розроблених, зокрема, для культурних галузей.

Реформа просторової структури культурних галузей проводиться на макро- та мікрорівні. Як було зазначено вище, макроекономічна реформа лише через кілька десятиліть здобула правову базу в національному законодавчому органі та важливе місце в урядовій політиці. На самому початку реформа спиралася на об'єднані ресурси як з центру, так і регіонів та проводилася відповідно до офіційних постанов, рішень, планів, тощо. У той же час вищезгадана історія взаємного протистояння, що обумовлена урядом та ринком нікуди не зникла.

---

¹¹ Chen Jisong, Hu Huilin. Research on the Inside Dynamic Mechanism of China's Cultural Industry Structure (in Chinese). *Academic Forum*. — 2016. No. 12 (1): pp.28-38.

¹² Wang Keying, Zhang Xiang. The Impact of Cultural Industry Agglomeration on the Spatial Structure Reconstruction of International Creative Metropolises (in Chinese). *Urban Development Research*. — 2012. — No.12. — pp.56-74.

Ринкова трансформація галузей культури та правові, адміністративні та м'які заходи її підтримки дають можливість взаємної конвергенції культури, економіки, ринку та технології.

Впровадження реформи просторової структури було зосереджено на поступовому переході культурних галузей до ринкової економіки, на маркетингацію культурних продуктів, на перетворення культурних кластерів у менш залежні ринкові просторові платформи для бізнесу. Ринкова орієнтація кластерів культури повинна бути тісно пов'язана з тим, що креативність стає все більш важливою для їх місця на ринку. У свою чергу, культурне виробництво у творчих формах та сучасних технологічних рішеннях не може розвиватися без ринку, конкурентного бізнес-середовища, підвищення кваліфікації та інновацій. Розташування творчих людських ресурсів, їх підбір та навчання, дизайн культурного продукту, орієнтація на клієнтів, виробничі та збутові засоби є уніфікованими, об'єднаними та інтегрованими у культурні пояси, зони, регіони, бази та кластери. Така інтеграція надає їм низку переваг завдяки вищому рівню регіональної продуктивності, більш спеціалізованим та досконалим культурним продуктам, розвитку виробництва, заснованого на знаннях, тощо. З урахуванням потреб та естетичних смаків замовника, візуально трансформовані традиційні предмети мистецтва, культурні вироби чи виконавські мистецтва можуть задовольнити попит на ринку та перетворитися на культурні продукти із відповідною ринковою ліквідністю з високими продажами.

На мікрорівні реформа вимагає перетворення культурних організацій на ринково орієнтовані підприємства, які несуть відповідальність за свої прибутки чи збитки. Будь-яка промислова зона чи парк як конкретний полюс зростання може бути використаний як просторова рамка існування галузей культури — вищезгаданий кластер культури. Зосереджуючись у кластерах культури та інших жорстких просторових структурах, компанії, що ведуть діяльність у сфері культури, розташовані в них або пов'язані з ними, можуть насолоджуватися масштабом виробництва, агломерацією та інтеграційним ефектом, перевагою синергії та простішим доступом до одних і тих самих виробничих факторів. Серед них — капітальні інвестиції, людські ресурси, сучасна інфраструктура, бізнес-інформація, національні та світові ринки збуту, тощо. Замість прямого адміністрування та бюджетного фінансування уряди всіх рівнів повинні надавати їм кращі державні послуги, фінансові, споживчі та фіскальні стимули, включаючи податкові канікули. У той самий час, компанії у сфері культури частіше використовують культурні фінансові інструменти. У широкому розумінні вони включають застосування традиційних фінансових інструментів у культурній індустрії, а також спеціальних

інноваційних інструментів, розроблених відповідно до характеристик культурних галузей та підприємств у сфері культури. Фінансові інструменти дозволяють компанії формувати фінансові активи, дозволяючи іншому формувати фінансові зобов'язання або інструменти власного капіталу, тощо¹³. Однак «культурні стартапи» все ще мають можливість подавати заявки на підтримку уряду, включаючи гранти або безвідсоткові позики, тимчасовий безкоштовний доступ до об'єктів культурних кластерів або через надання переваги під час процедури злиття чи поглинання компанії, державних закупівель тощо.

Огляд реформи просторової структури галузі культури показує, що це — динамічний, диверсифікований та всебічний процес. У різних регіонах він також демонструє неоднорідність. Це означає, що структура культурної галузі та індустріальна система мають очевидні регіональні особливості. Після створення в культурних зон та кластерів у Східному макрорегіоні — швидкий розвиток поширився і на Центральний та Західний регіони. Будучи менш залежними від капітальних вкладень, сировини, енергоспоживання ніж звичайні промислові інфраструктури, культурні зони/кластери краще сприяють багатому міжрегіональному (зі сходу на захід і навпаки) потоку товарів високого класу, послуг та припливу творчих та людських ресурсів. На тлі поступового зниження обсягу регіональної внутрішньої продукції (РВП) у більшості регіонів культурні зони / кластери демонструють швидке зростання, спричиняючи зменшення нерівності, шкідливої конкуренції та прихованого поділу між регіонами. Шлях розвитку одиниць культурної індустрії відрізняється в різних регіонах, містах та округах. Наприклад, у постраждалих від бідності районах (переважно в Західному Китаї) боротьба з бідністю вимагатиме, зокрема, перетворення потенційної енергії культурної галузі на інструмент боротьби з бідністю. Для розширення та зміцнення культурної індустрії в районах, що страждають від бідності, необхідно відкрити корінні культурні ресурси та створити культурні бренди. Після того створити культурні промислові зони чи кластери на основі цих ресурсів та брендів. Короткострокове завдання — посилити створення талановитих команд та мотивацію зонування/згуртування у районах бідності.

Наступний виклик пов'язаний зі зростанням промисловості. Деякі статистичні дані доводять, що за ростом регіональної економіки йде також зростання галузей культури. Таким чином, галузі, розташовані в спеціалізованих кластерах з високим рівнем виробництва, зростаючим рівнем дохідності та розширеною базою оподаткування, стали

---

¹³ Zi Feng. Use Financial Instruments to Find Equity Investment (In Chinese). *Chinese Culture Daily*. December 29, 2018.

рушійною силою для розвитку економіки та основних платників податків загалом. Культурні зони/створення кластерів у менш розвинутих регіонах приносять багато переваг для економіки таких регіонів (сприяє швидшому зростанню), місцевим громадам (створює більше робочих місць, краще середовище, менше забруднення, більше можливостей для відпочинку) та населенню (більш високі зарплати, стандарти соціального забезпечення, кращі медичні послуги та умови життя). Найновіші різновиди культурних галузей (в основному комп'ютерні, ІТ, Інтернет та нанотехнології) можуть виникнути та вирости в м'яких оточеннях на основі мережевого принципу та аутсорсингової бізнес-формули. Їм не потрібна матеріальна логістика, виробничі потужності чи навіть офіси та відпрацьовані кластери. Будучи все більш віртуальними за природою, вони постачають продукти та послуги високого класу безпосередньо клієнтам через інтернет-технологічні канали електронної комерції чи інтернет-магазини. Операції між виробником та замовником в основному здійснюються через інтернет-банкінг, мобільні платежі чи систему кредитних карток, тобто без операцій з обміну готівкою чи обміну валюти. Маючи м'яке оточення, сучасні культурні галузі разом зі старими з жорсткими просторовими структурами служать інструментом подолання регіональної ізоляції та пробиття економічних бар'єрів між провінціями та регіонами.

Серед найбільш спірних питань слід відмітити трансформацію регіональної економіки культури та розвиток культурних галузей, що мають глибоке протиріччя. На сьогодні тенденція до незбалансованого руху в просторовому плануванні культурної індустрії сформувалась та продемонструвала нові характеристики в новій ситуації. План культурної індустрії має різноманітні обмеження, що виникають через нерівномірний розвиток Східного, Центрального та Західного Китаю. Подолавши ці обмеження, необхідно забезпечити на державному та регіональному рівні політику для забезпечення подальшого розвитку регіональних культурних галузей. Рекомендаціями партії, уряду та науковців було запропоновано комплекс заходів для випробування різних форм моделей кластеризації, побудови цілісного промислового ланцюга. Заходи були спрямовані на поліпшення спільної взаємодії ринку та уряду та інтеграцію їх розвитку з іншими галузями.

Завдяки їхнім зусиллям, починаючи з 2015 р., регіональна культурна галузь Китаю досягла значних успіхів. Структура культурної галузі стає все більш ефективною в оптимізації та вдосконаленні загальної промислової структури, сприяючи регіональному економічному розвитку та покращуючи життєдіяльність людей. Однак сьогоднішні зміни ринку, широке застосування технологічних можливостей та по-

ява нових промислових форматів призвели до диференціації регіональних культурних галузей за вищою, витонченою схемою. Подальша диференціація шляху розвитку культурної індустрії в майбутньому стане все більш очевидною. Можливо, розвиток регіонального дисбалансу буде тривалий час основними характеристиками та становищем китайської культурної галузі¹⁴.

З метою поступового подолання вищезазначеної проблеми, уряд Китаю запровадив «пояс галузі культури» як форму цілісного індустріального ланцюга, що забезпечує взаємну взаємодію між ринком та урядом на макроекономічному рівні. Пояси інтегрують свій розвиток з іншими галузями, розташованими в ньому. Вивчення поясу культурної галузі розкриває його формування, функціонування та склад у поєднанні з макроекономічними регіонами затоки Бохай та дельти річки Янзе та Перл. Розвиток трьох основних поясів, включаючи Бохайський пояс культурної галузі, пояси культурної галузі дельти річки Янцзи та Перл, потребує подальшого вивчення та оцінки.

Слід зазначити, що структура культурної галузі є інституційним відображенням та сукупністю всіх існуючих культурних відносин¹⁵. Стратегічна корекція структури культурної галузі Китаю повинна подолати інституційну залежність від початкової системи, запровадити всебічні інституційні інновації та реконструювати її інституційну ієрархію. Однією з його популярних та працездатних форм є міський культурний індустріальний парк. Його порівняння з існуючими індустріальними парками показує, що культурні парки слід аналізувати з аспектів концепції, характеристик та особливостей, пов'язаних з культурою. Тоді як формування культурного індустріального парку можливо з аспектів механізму функціонування, складових елементів, режиму формування та ролі уряду. Таким чином, рамкова система побудована для належного планування та дизайну культурних індустріальних парків: від аспектів цілей розвитку та позиціонування до принципів планування, вибору місця розташування, планування проектів тощо.

Лише за допомогою впровадження цієї реформи, перехід від керованої урядом до орієнтованої на ринок моделі регіональної структури культурної галузі може досягти подальшого розвитку. Отже, основоположним питанням є не часткове пристосування регіональної політики щодо культурних галузей, а скоріше ухвалення інституційних заходів, активізація зусиль щодо створення кластерів, що відповідає ринковій економіці¹⁶.

¹⁴ Annual Report on China's Regional Cultural Industry Development (2016-2018) (in Chinese). *Social Science Literature Publishing House*. — 2018. — 296 pp.

¹⁵ Hu Huilin. On the Strategic Adjustment and System Innovation of Cultural Industry Structure. *Thought Front*. — 2003. — No. 07 (2): pp.24-33.

¹⁶ Zhang Xiaoming. China's Cultural Industry: Ten-Years Reform and Development and Policy Review. *Social Sciences Academic Press*. — 2013. — p. 243-344.

Агломерацію слід активізувати шляхом створення культурних кластерів. У великих містах вони повинні повністю використовувати багаті технології, людські та фінансові ресурси, щоб прискорити розвиток компаній у сфері культури. Кластери створені для розміщення культурних та творчих центрів, які мають внутрішній та навіть міжнародний вплив.

У великих містах, поряд з кластерами, передбачається будівництво національних демонстраційних баз. Демонстраційні бази повинні розробляти конкурентоспроможні бренди та слугувати платформами для їх просування. Використовуючи такі бази, слід запровадити надійний механізм авторизації торгових марок, щоб збільшити виробництво та реалізацію культурної продукції з добре розвиненими, легко впізнаваними брендами. Урядові органи всіх рівнів повинні мати унікальні місцеві ресурси, розвивати місцеві бренди, сприяти трансформації та модернізації галузі та прискорити перехід від кількості до якості виробництва та просування на ринок.

Відповідно до даних моніторингу розвитку галузі культури, кластери, розташовані у Східному макрорегіоні, повинні покращити структуру регіональних галузей, скориставшись їх конкурентними перевагами, щоб сприяти кластеризації та прискорити зростання галузей культури. У той час як Центральний макрорегіон налаштований на вдосконалення політики та нормативно-правових актів, що стосуються культурних галузей, вони повинні стимулювати споживчі витрати на товари і послуги та створювати більше ринкового простору для «культурних продуктів».

У Західному макрорегіоні повинні бути знову відкриті, розроблені та підготовлені яскраві культурні ресурси для того, щоб використовувати їх у масовому виробництві. Разом з представниками національних меншин та прикордонних регіонів культурні продукти та послуги повинні знаходити ринкові можливості, доступні в регіонах уздовж нового економічного поясу Шовкового шляху¹⁷.

Однак реалізація політики повинна застосовуватися до культурної галузі, будь-який регіон повинен скасувати минулу велику кількість урядових субсидій на проекти культурної галузі. Натомість місцеві адміністрації швидше пропонуватимуть кращі та менш затратні стимули та намагатимуться знайти інші способи спрямування та заохочення більшої кількості фінансових установ та компаній у сфері культури для участі у просуванні відповідних проектів. Маючи кілька джерел підтримки, їм буде простіше забезпечувати цей процес. Незважаючи на зменшення фінансового навантаження та сприяння формуванню компаній у сфері культури, фінансові установи та урядові

---

¹⁷ Hu Huilin. Regional Cultural Industry Strategy and Spatial Layout Principles (in Chinese). *Journal of Yunnan University (Social Science Edition)*. — 2005. -No. 05. — pp. 68-75.

органи перебуватимуть у безпрограшній ситуації. Тому, як класична модель управління та ринкової співпраці, ця модель спонукає фінансові установи підтримувати розвиток культурної галузі. Цей шлях призведе до плавної реалізації фінансової, фіскальної та банківської реформ та знизить їх обмеження у досягненні спільних цілей розвитку.

Висновки

Просторова структура культурної галузі стала новим напрямом для економіки регіону, який у сукупності представляє глобальну тенденцію сучасного економічного, соціального та культурного розвитку. Її позиція переросла у найбільш динамічну та основоположну галузь.

Дослідження просторової структури ґрунтуються на теоріях та висновках У. Ісарда, П. Кругмана, М. Портера, А. Скотта та інших парадигмах регіональної економіки в культурній галузі, регіонального розвитку, трансформації ринку та переваг агломераційних зон та кластерів. Висновки про просторову структуру галузей культури застосовні до Китаю та тісно пов'язані з його регіональним розвитком.

Китайські дослідження з «регіональної економіки культури» розкривають просторові аспекти культурних ресурсів та конотації культурних галузей і все більше їх цінують, оскільки вони розкривають вплив регіональної культури на регіональну економіку та надають аналіз різних регіональних культурних особливостей та моделей регіонального економічного розвитку Східного, Центрального, Західного та Північно-Східного Китаю з особливим наголосом на дельти Бохай, річки Янцзи та дельти річки Перл.

На основі аналізу регіональних відмінностей в Китаї та його впливу на просторову структуру галузей культури ми спостерігаємо зростання просторових суперечностей у галузях культури, показуючи градієнтну картину «Схід високо, Захід низько».

Комплексне висвітлення стратегії регіональної культурної галузі та її просторового планування дозволить припустити, що раціоналізація культурної галузі є основою для оптимізації стратегій регіонального розвитку та розподілу ресурсів. Аналіз просторового планування культурної галузі Китаю та його існуючої просторової структури, де Східний макрорегіон має найвищий рівень раціональності, Центральний – нижчий рівень, а Західний – найнижчий, може допомогти побудувати раціональну модель оцінки просторового розподілу культурних галузей. Крім того, регіональні відмінності в галузях культури можуть зменшитися через спричинений ними просторовий ефект, який сприяє звууженню відмінностей культурної індустрії між регіонами.

Для забезпечення подальшого розвитку регіональних культурних галузей та побудови різних форм моделювання районування та клас-

теризації, створення повного індустріального і ціннісного ланцюга, поліпшення спільної взаємодії між ринком та урядом та інтеграції їх розвитку в інші галузі повинні бути впроваджені нормативно-правові акти та політика на державному та регіональному рівні. Залежно від дозрівання галузей культури в поєднанні з ринковою економікою, спостерігається тенденція взаємного протистояння, що спричиняється урядовими правилами та правилами ринку. Ця особливість визначає не лише суперечності в плануванні регіональної культурної індустрії Китаю, але і стратегічний вибір макету регіональної культурної галузі: зменшити їх та гармонізувати.

Поточні зміни ринкових форм, технологічних можливостей та поява нових промислових форматів роблять регіональні культурні галузі більш досконалішими. Отже, очікується подальша диференціація просторової структури культурної галузі.

Пояси культурної галузі (розташовані в дельтах Бохай-Ріма, Янцзи та Перли) — це повноцінні промислові ланцюги, що забезпечують взаємодію між державними підприємствами та приватними фірмами та інтегрують їх розвиток в інші розташовані там галузі. Ринкова трансформація галузей культури дає можливість взаємної конвергенції культури, економіки, ринку та технологій у функціональних зонах культури та культурних промислових кластерах, де державні підприємства та приватні суб'єкти існують у загальному економічному просторі, агломерації, інтеграції та виробництва культурних продуктів для ринку.

Демонстраційні бази культурної галузі працюють як платформи просування конкурентоспроможних брендів для збільшення виробництва та продажу продукції культури та сприяння її модернізації.

Для подальшого розвитку поясів, зон, парків, баз тощо, Східний макрорегіон повинен покращити структуру регіональних галузей, а Центральний макрорегіон — прийняти політику та правила, що стосуються для культурної галузі з метою стимулювання споживчих витрат на товари та послуги та створити більше ринкового простору для культурних продуктів. Західний макрорегіон, у свою чергу, повинен відкрити, розробити та підготуватися до того, аби залучити продукти та послуги національних меншин та прикордонних регіонів до виробництва в регіонах уздовж нового економічного поясу Шовкового шляху.

Перекладено з англійської мови.

Список літератури

1. *Annual Report on China's Regional Cultural Industry Development (2016-2018)* [In Chinese]. *Social Science Literature Publishing House*. — 2018. — 296 pp.

2. Belleflamme, P., Thisse, J. F. An Economic Theory of Regional Clusters. *Journal of Urban Economics*. — 2000. № 48 (1): pp.158-184.
3. China's cultural industry expands faster in 2017 // *Xinhuanet*. — 2018. www.xinhuanet.com/english/2018-01/31/c_136939098.htm
4. Dadao, L.. Theory and Practice of China's Regional Development [In Chinese]. *Science Press*. — 2006.
5. Elissalde, B., Saint-Julian, T. Spatial structure. *Hipergeo*, <http://www.hypergeo.eu/spip.php?article210>
6. Feng, Z. Use Financial Instruments to Find Equity Investment [In Chinese]. *Chinese Culture Daily*. December 29, 2018.
7. Huilin, H. On the Strategic Adjustment and System Innovation of Cultural Industry Structure. *Thought Front*. — 2003. — No. 07 (2): pp.24-33.
8. Huilin, H. Regional Cultural Industry Strategy and Spatial Layout Principles [In Chinese]. *Journal of Yunnan University (Social Science Edition)*. — 2005. -No. 05. — pp. 68-75.
9. Huilin, H. About regional cultural industry strategy and spatial layout (in Chinese). *Shandong Social Science*. — 2006. 02: pp. 44-56.
10. Hongliang, S., Kai, C. On Regional Culture Economy [In Chinese]. *China Economic Press*. — 2016.
11. Isard, W., Schooler, E. Industrial Complex analysis, agglomeration economies and regional development. *Journal of Regional Science*, — 1959. 1 (2):19-33.
12. Jin, H., Wentao, Y., Xiumei, G., Dingtao, Z.. Creative Industries Agglomeration, Regional Innovation and Productivity Growth in China [In Chinese]. *Chinese Geographical Science*. — 2014. No. 02: pp. 47-61.
13. Jisong, C., Huilin, H. Research on the Inside Dynamic Mechanism of China's Cultural Industry Structure [In Chinese]. *Academic Forum*. — 2016. No. 12 (1): pp.28-38.
14. Keying, W., Xiang, Z. The Impact of Cultural Industry Agglomeration on the Spatial Structure Reconstruction of International Creative Metropolises [In Chinese]. *Urban Development Research*. — 2012. — No.12. — pp.56-74.
15. Xiaolu, W., Gang, F. Analysis on the Regional Disparity in China and the Influential Factors [In Chinese]. *Economic Research Journal*. — 2004. — No. 01: pp.89-92.
16. Xiaoming, Z. China's Cultural Industry: Ten-Years Reform and Development and Policy Review. *Social Sciences Academic Press*. — 2013. — p. 243-344.
17. Ying, H., Qingquan, X., Xing, L. Regional Differences, Enterprise Investment and Economic Growth [In Chinese]. *Economic Research Journal*. — 2014. No. 03: pp. 21-25.

Стаття надійшла до редакції 20.02.2019.